

Naslov članka/Article:

FORMATIVNO SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE ZNANJA IN UČENJA ZGODOVINE

FORMATIVE ASSESSMENT AND EVALUATION OF THE KNOWLEDGE AND LEARNING OF HISTORY

Avtor/Author:

Dr. Vilma Brodnik

<https://doi.org/10.59132/zvs/2017/1/17-29>

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Zgodovina v šoli št. 1/2017, letnik 25

ISSN 1318-1416

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2017

Spletna stran revije:

<https://www.zrssi.si/strokovne-revije/zgodovina-v-soli/>

FORMATIVNO SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE ZNANJA IN UČENJA ZGODOVINE

Dr. Vilma Brodnik
National Education Institute Slovenia

FORMATIVE ASSESSMENT AND EVALUATION OF THE KNOWLEDGE AND LEARNING OF HISTORY

POVZETEK

Na temelju novih didaktičnih pristopov pri vrednotenju učnih dosežkov s poudarkom na formativnem spremljanju je bil v okviru projektov Zavoda RS za šolstvo EUfolio (2013–2015), Assessment for learning (2013–2014), ATS 2020 (2015–2018) in Formativno spremljanje/preverjanje (2015–2017) razvit model formativnega spremljanja, ki so ga v okviru vseh navedenih projektov razvijali in preizkušali tudi učitelji zgodovine v osnovnih in srednjih šolah. Gre za proces formativnega spremljanja in vrednotenja znanja, ki vključuje ugotavljanje predznanja, pojasnjevanje namenov učenja z načrtovanjem osebnih učnih ciljev glede na skupne cilje ter analizo vpliva kriterijev uspeha, ki izhajajo iz učnih ciljev, na načrtovanje strategij za uspešno in učinkovito doseganje učnih ciljev, za zbiranje dokazov o doseganju učnih ciljev ter za (samo)evalvacijo uspešnosti učenja in znanja učencev in posledično za uspešnost učiteljevega poučevanja. Evalvacija omogoča vpogled v stopnjo doseganja učnih ciljev za učenca in načrtovanje nadaljnjega izboljševanja učenja, učitelju pa omogoča razmislek o učinkoviti in uspešni podpori učencev na poti do kakovostnega učenja in znanja zgodovine. V ta namen so bile razvite in preizkušene strategije učinkovitega učenja in poučevanja zgodovine s pripadajočimi orodji formativnega spremljanja. V ospredju so kriteriji uspeha, ki omogočajo sporočanje kakovostne povratne informacije z namenom izboljšati strategije učenja in kakovosti znanja.

Ključne besede: didaktika zgodovine, formativno spremljanje, vrednotenja znanja, učenje zgodovine, orodja formativnega spremljanja

ABSTRACT

Based on new didactic approaches in the evaluation of attainment, with emphasis on formative assessment, a model of formative assessment was developed under the following projects of the National Education Institute of the Republic of Slovenia: EUfolio (2013–2015), Assessment for Learning (2013–2014), ATS 2020 (2015–2018) and Formativno spremljanje/preverjanje [Formative Assessment] (2015–2017); under all of the aforementioned projects, this model was being developed and tested also by history teachers in primary and secondary schools. It is a process of the formative assessment and evaluation of knowledge, which includes determining prior knowledge; explaining the purposes of learning by planning personal learning objectives based on the overall ones and by planning success criteria which are derived from the learning objectives; the planning of strategies for successful and effective achievement of learning objectives, for collecting evidence of achieving learning objectives, and for the (self-)evaluation of the effectiveness of the learning and knowledge of students, and consequently, of the effectiveness of the teacher's teaching. This evaluation enables insight into the student's level of the achievement of learning objectives and the planning of further improvements to learning, while enabling the teacher to reflect on how to provide effective and successful support to students on their path towards quality learning and knowledge of history. For this purpose, strategies for effective learning and teaching of history have been developed and tested, along with the corresponding formative assessment tools. Focus is placed on success criteria which enable giving quality feedback for the purpose of improving learning strategies and the quality of knowledge.

Keywords: didactics of history, formative assessment, knowledge evaluation, learning history, formative assessment tools

UVOD¹

Pri sodobnem pouku zgodovine sta uveljavljeni dve pojmovanji vrednotenja znanja, in sicer starejše in bolj uveljavljeno selekcijsko ter mlajše kriterijsko pojmovanje, ki si postopoma utira pot v šolsko prakso.

Pojmovanje vrednotenja znanja, ki ima selekcijsko vlogo, nekateri strokovnjaki imenujejo tudi normativno vrednotenje. Takšno vrednotenje je lahko merljivo, v ospredju merjenja je, koliko pravilno si učenec snov zapomni in kako. Prevladuje vrednotenje nižjih kognitivnih ravni znanja, izpostavlja se vrednotenje vsebinskega znanja, zanemarljivo pa procesno znanje. Od merskih karakteristik prevladuje objektivnost, pomembne so dosežene točke in meje med ocenami, rezultate se razporedi glede na Gaussovo krivuljo.² Normativno vrednotenje znanja je v šolski praksi uveljavljeno pri pisnem preverjanju znanja zgodovine ter pri eksternih preverjanjih znanja zgodovine, to je pri nacionalnih preverjanjih znanja za osnovno šolo in pri splošni maturi iz zgodovine v gimnaziji.

Pojmovanje vrednotenja znanja in učenja, ki ima formativno vlogo, pa temelji na spremljanju znanja učencev, ima izobraževalni namen s ciljem izboljševati učenje in posledično znanje. Del strokovnjakov takšno vrednotenje imenuje kriterijsko. V ospredju so kriteriji uspeha, ki izhajajo iz učnih ciljev in opredeljujejo pričakovano kakovost znanja. Učence razvrščamo glede na doseganje kriterijev, ki izhajajo iz učnih ciljev. Spremljamo tako vsebinsko kot procesno in odnosno znanje; vsebinsko in procesno znanje tudi vrednotimo. Med merskimi karakteristikami upoštevamo veljavnost, saj spremljamo vse učne cilje iz učnega načrta in zato tudi višje kognitivne ravni znanja, načrtno in zavestno spodbujamo učenje z razumevanjem.³ Kriterijsko vrednotenje znanja je značilno zlasti za vrednotenje izdelkov, lahko pa dopolnjuje tudi tradicionalno selekcijsko vrednotenje, če učencem pomaga pojasniti kakovost znanja in načrtovati izboljševanje nadaljnjega učenja in znanja zgodovine.

FORMATIVNO SPREMLJANJE KOT SESTAVNI DEL POUKA ZGODOVINE

Formativno spremljanje bi moralo postati sestavni del procesa učenja in poučevanja zgodovine. Njegov namen je natančna in specifična povratna informacija, ki prinaša učencu odgovore na vprašanja:

- Kaj sem dosegel v odnosu do učnih ciljev in standardov znanja oz. pričakovanih dosežkov/rezultatov?
- Kako napredujem?
- Kaj mi uspeva, kaj pa manj? Katera so moja močna področja, katera pa bi moral še razviti in izboljšati?
- Kje imam še rezerve?⁴

Učitelj pa se glede na povratno informacijo sprašuje:

- Kako napreduje proces učenja?
- Kako ga moje poučevanje podpira?
- Kako naj svoje poučevanje spremenim, prilagodim, da bom učence še bolj podprl v procesu učenja in izboljševanja znanja?⁵

¹ O tem glej tudi:

Brodnik, Vilma (2014). Sprotno (formativno) spremljanje znanja pri pouku zgodovine. V: Vzgoja in izobraževanje, št. 5-6, str. 32–42.

Brodnik, Vilma (2015). Sprotno (formativno) spremljanje znanja. V: Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi. Zgodovina. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 65–140.

² Sentočnik, Sonja (2012). Spremenjeni poudarki pri praksi preverjanja in ocenjevanja – primer avtentičnih preizkusov. V: Ugotavljanje kompleksnih dosežkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 69–70.

³ Prav tam, str. 69–70.

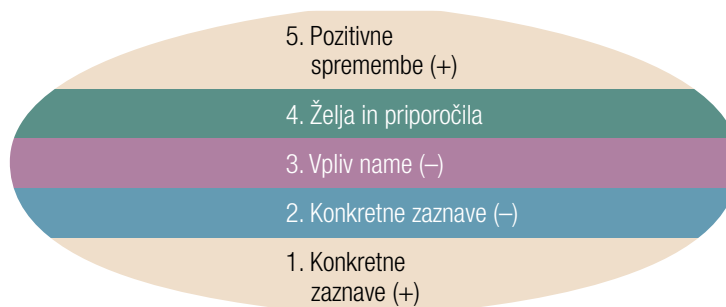
⁴ Prav tam, str. 70.

⁵ Prav tam, str. 70.

Bistvo formativnega spremljanja je povratna informacija, ki predstavlja vsako informacijo učencu o njegovem delu z namenom izboljšati učenje in znanje. Povratno informacijo učencu navadno sporoča učitelj ali vrstnik (vrstniško vrednotenje). Povratna informacija se lahko sporoča v obliki kritičnega prijateljevanja. Njen namen je, da učenec prejme uvid v kakovost svojega učenja in znanja, izostri svoje doživljanje učenja in vedenja.⁶ Povratna informacija naj bo:

- **zgovorna** – opiše naj čim več vidikov kakovosti dosežka oz. znanja;
- **pravočasna** – podana naj bo čim prej;
- **jasna** – opiše naj, kaj je dobro pri dosežku oz. znanju, kako dobro je izkazano znanje, kaj še ne ustreza dogovorjenim kriterijem (pričakovanim dosežkom/rezultatom) in kaj natančno je treba še izboljšati (glede na kriterije) ter kako (npr. načrtovanje učinkovitih strategij učenja (bralnih učnih strategij));
- **primerna** – najprej se izpostavi pozitivne vidike izkazanega znanja, nato pa se analizira pomanjkljivosti, brez oštevanja ali omenjanja osebnostnih značilnosti učenca;
- **rahločutna** – izražena z občutkom, nenapadalo, neosebno, vendar zavzeto.⁷

Povratno informacijo navadno sporočamo po metodi sendviča in ne vključuje presojanja.

Metoda sendvič pri sporočanju povratne informacije.

Učencu je treba opisati:

- kaj konkretno je počel/naredil/izdelal;
- kaj naj spremeni/izboljša/preoblikuje in
- kakšne pozitivne spremembe bodo nastale,
- če bo upošteval predloge/priporočila/želje/zahteve ...

Po presoji lahko posamezne dele tudi izpustimo, npr. vpliv name ali pozitivne spremembe, saj učenec sam ve, kaj se bo spremenilo oz. kaj lahko pričakuje. Lahko tudi izpustimo, kaj še manjka, in nadaljujemo s tem, kaj priporočamo ali želimo, pričakujemo, naročamo.⁸

FORMATIVNO SPREMLJANJE IN VIDNO UČENJE

Vplivni strokovnjak na področju formativnega spremljanja Paul Black je formativno spremljanje znanja opredelil kot eno najpomembnejših aktivnosti učenca in učitelja za vzpostavljane vezi in premagovanje vrzeli med procesoma učenja in poučevanja. S tem omogočamo kakovostnejši pouk in boljši uspeh učencev. Učitelje navaja na strategije za izboljšanje poučevanja, upoštevajoč različne vidike učenja. Pri tem imata glavno vlogo dajanje povratnih informacij ter navajanje učencev na samovrednotenje učenja in znanja. Pomembno vlogo ima tudi vrstniško vrednotenje. Učence tako navajamo na večjo odgovornost za lastno učenje in znanje ter na večjo učinkovitost. Formativno spremljanje se

⁶ Prav tam, str. 70.

⁷ Prav tam, str. 93.

⁸ <http://www.retorika-zidar.si/kaj-ponujamo/naucimo-se-prakticnih-vestin/komuniciranje-na-delovnem-mestu/medosebno-komuniciranje-na-delovnem-mestu/kako-povedati-kritiko-prvi-del/> (dostop: 24. 10. 2016).

lahko razširi tudi na teste za ocenjevanje, če je namen povratne informacije izboljšati učni uspeh.⁹

Pri načrtovanju strategij formativnega spremljanja se učenec in učitelj vprašata, kam učenec gre na poti do učnega cilja, kje učenec je pri doseganju učnega cilja in kako bo prišel do učnega cilja. Pomembna pa je tudi vloga vrstnikov kot virov učenja in pri kritičnem prijateljevanju.

Strategije formativnega spremljanja:¹⁰

	Kam učenec gre?	Kje je učenec zdaj?	Kako bo učenec prišel do tja (do cilja)?
Učenec	Razumevanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti.	Samouravnavanje učenja (bralne učne strategije ob razmišljanju o učenju).	Samouravnavanje učenja (bralne učne strategije ob razmišljanju o učenju).
Učitelj	Razjasnitev namenov učenja (kaj naj učenci znajo pri zgodovini), načrtovanje aktivnosti, kriterijev uspeha.	Priprava učnih situacij, nalog in aktivnosti, iz katerih bo mogoče dobiti dokaze o učenju.	Zagotavljanje povratnih informacij, iz katerih bo učenec ugotovil, kako napreduje.
Vrstnik	Razumevanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti.	Aktiviranje učencev kot virov poučevanja drug drugemu.	Aktiviranje učencev kot virov poučevanja drug drugemu.

Pri načrtovanju formativnega spremljanja mora biti učitelj pozoren na pet strategij, in sicer:

1. z učenci razjasni namene učenja, učenci so soudeleženi pri načrtovanju učenja; jasni kriteriji uspešnosti,
2. načrtovanje aktivnosti za učence, ki omogočajo dokaze o učenju,
3. zagotavljanje povratnih informacij, ki omogočajo napredovanje učencev,
4. načrtovanje aktivnosti, da učenci postanejo drug drugemu vir poučevanja,
5. navajanje učencev na strategije samoobvladovanja učenja.¹¹

Namen formativnega spremljanja znanja bi lahko povzeli v petih točkah:

- spremljanje dosežkov učenja glede na cilje pouka,
- uporaba rezultatov ocenjevanja za načrtovanje nadaljnjega poučevanja in učenja,
- sporočanje povratnih informacij učencem z namenom boljšega doseganja učnih ciljev,
- razvijanje strategij učenja,
- navajanje učencev na prevzemanje dela odgovornosti za lastno učenje.¹²

Profesor pedagogike John Hattie je povezal teorijo vidnega učenja in formativnega spremljanja znanja in učenja. Zbral in interpretiral je rezultate več kot 800 metaanaliz, ki so zajele prek 200 milijonov učencev, zato so izsledki lahko splošljivi. Raziskal je vplive različnih dejavnikov na učne dosežke ter opredelil naslednje dejavnike visokega vplivanja:

1. samoocenjevanje,
2. program Piaget (konstruktivistično pojmovanje učenja – do spoznanj se pride le z lastno aktivnostjo, pomen predznanja, izkušenj, predstav, pojmovanj),
3. pomoč učencem z učnimi težavami,
4. učiteljeva kredibilnost (zaupanje, strokovnost, dinamičnost, neposrednost),
5. formativno spremljanje in vrednotenje znanja,
6. pouk v manjših skupinah s takojšnjo refleksijo o pouku,

⁹ Black, Paul (2010). Vrednost povratne informacije v formativnem spremljanju in težave pri njenem uvajanju v dialog. V: Didaktika ocenjevanja znanja. Zbornik 3. mednarodnega posveta marca 2009 v Celju. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 94–95.

¹⁰ William, Dylan (2013). Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V: O naravi učenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 139.

¹¹ William, Dylan (2013). Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V: O naravi učenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 141.

¹² Marsh, J. Colin (2008). Pomen poznavanja ocenjevanja za poučevanje. V: Didaktika ocenjevanja znanja. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 33.

7. diskusija z učenci (vključitev vseh učencev),
8. celovita podpora učencem z orodji in strategijami za uspešno učenje,
9. učiteljeva jasnost (jasni nameni/cilji pouka in kriteriji uspešnosti),
10. povratna informacija.¹³

Raziskave kažejo na visoko vplivanje formativnega spremljanja v celoti ali po elementih (samoocenjevanje, podpora učencem s strategijami za uspešno učenje, nameni učenja, povratna informacija).

Hattie je tako s teorijo vidnega učenja utemeljil učenje, ki postane vidno tedaj, ko je jasno, kaj, zakaj, kako učitelj poučuje ter kaj, zakaj in kako naj se učenci učijo. Tedaj so tudi učni dosežki večji, jasni so nameni poučevanja (skupni učni cilji) in učenja (osebni učni cilji, kriteriji uspešnosti).

PETSTOPENJSKI MODEL FORMATIVNEGA SPREMLJA S PRIMERI ORODIJ FORMATIVNEGA SPREMLJANJA¹⁴

1. Ugotavljanje predznanja

- Učenec/učenka si postavlja vprašanja: Kaj že vem o učni snovi, kakšne so moje predstave, katere pojme že poznam, katere veščine obvladam, po katerih vrednotah se že ravnam?
- Orodja za ugotavljanje predznanja:
 - odprta vprašanja,
 - nedokončani stavki (npr. Pogled nazaj).
 - ankete, vprašalniki,
 - vstopni listki:

Vstopni listek	Ime in priimek:
O temi vem:	Ključne besede:
Vprašanje, na katerega želim odgovor:	Svoje znanje o tej temi bi ocenil z: 1 2 3 4 5, ker

Primer vstopnega listka.¹⁵

- Padlet (<https://padlet.com/>),
- bralna učna strategija VŽN (V – Kaj že vem?, Ž – Kaj želim izvedeti?, Kaj sem se naučil/-a?)

Kaj že vem (predznanje)	Kaj želim izvedeti (cilji)	Kaj sem se naučil/-a ((samo) evalvacija)
V	Ž	N

Strategija VŽN.¹⁶

2. Razjasnitev namenov učenja in opredelitev kriterijev uspešnosti

- Učenec/učenka si postavlja vprašanja: Kaj želim doseči? Zakaj so snov, veščine, vrednote zame pomembne? Kako jih bom lahko uporabil/-a pri drugih predmetih, v življenju, v

¹³ Seznam dejavnikov visokega vplivanja na učne dosežke glede na Hattiejevo knjigo *Visible learning for teachers* iz leta 2012. Informacije so tudi na spletni strani <http://visible-learning.org/> (dostop: 12. 4. 2017).

¹⁴ Petstopenjski model formativnega spremljanja z orodji formativnega spremljanja je bil razvit in preizkušen v projektih Zavoda RS za šolstvo EUfolio (2013–2015, vodja dr. Tanja Rupnik Vec), Assessment for learning (2013–2014, vodja dr. Ada Holcar Brunauer), ATS 2020 (2015–2018, vodja Tanja Rupnik Vec), in Formativno spremljanje/preverjanje (2015–2017, vodja dr. Ada Holcar Brunauer).

¹⁵ Gradivo projekta ATS 2020.

¹⁶ Pečjak, Sonja, Gradišar, Ana (2015). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 148.

Pogled nazaj.¹⁷

bodočem poklicu? Pomembno je načrtovanje osebnih učnih ciljev glede na skupne, pri načrtovanju so učenci pozorni na vsebinske, veščinske in odnosne učne cilje.

- Orodja za razjasnitev namenov učenja:
 - individualno načrtovanje (načrtovanje osebnih učnih ciljev glede na skupne),
 - bralna učna strategija VŽN (V – Kaj že vem?, Ž – Kaj želim izvedeti?, N – Kaj sem se naučil/-a?),

- medvrstniško sodelovanje (sošolec pregleda osebne načrte sošolcu in poda povratno informacijo (predloge za morebitne dopolnitve)).
- Kriteriji uspešnosti izhajajo iz skupnih in osebnih učnih ciljev. Kriteriji uspešnosti s povratno informacijo so bistvo formativnega spremljanja (povratna informacija učencu o učenju in znanju ter učitelju o poučevanju); oblikujejo jih učitelj in/ali učenci.
- Orodja: analitični opisni kriteriji (rubrike), preglednice (kontrolne liste), semafor, lestvice idr.

Kriteriji uspešnosti:				Opomba:
Znam pojasniti okoliščine nastanka Samove plemenske zveze.				
Znam navesti dogodke, ki so vplivali na nastanek Karantanije.				
Znam opisati posledice širjenja krščanstva v vzhodnoalpskem prostoru.				
Znam opisati družbo v Karantaniji.				
Znam opisati značilnosti Karniole.				
Znam navesti dogodke, ki so vplivali na izgubo samostojnosti Karantanije in Karniole.				
Znam pojasniti pomen najstarejših znanih ohranjenih zapisov v slovanskem jeziku, predhodniku slovenščine.				
Na zemljevidu znam opredeliti Samovo plemensko zvezo, Karantanijo in Karniolo.				
Iz virov znam razbrati ključne informacije in pomembne podrobnosti ter z njihovo pomočjo rešiti naloge na delovnem listu.				
Znam rešiti različne tipe nalog.				
Znam pojasniti ohranjeno materialno in pisno kulturno dediščino iz časov Karnatanije in Karniole (npr. knežji kamen, Brižinski spomeniki).				

Prve državne tvorbe alpskih Slovanov – preverjanje znanja s semaforjem v sedmem razredu osnovne šole. Rdeče obarvani kriteriji se nanašajo na minimalno zahtevnost znanja, modri na temeljno in zeleni na višje zahtevnostne ravni znanja.

Kriteriji uspeha spremljanja večšine dela z viri Učenec/učenka:	DA	DELOMA	NE	Utemeljitev, opombe, pojasnila:
1. Izbere ključne informacije in pomembne podrobnosti, dejstva in dokaze iz virov.				
2. Oblikuje samostojne odgovore, sklepe, razlage.				
3. Pripravi svoja mnenja ter jih utemelji.				
4. Pripravi argumente (vključujejo utemeljitve in dokaze v podporo trditvi).				
5. Interpretira dogajanje, pojave, procese z več vidikov (perspektiv).				
6. Vrednoti verodostojnost vira informacij (npr. po kriterijih: kdo je avtor, razmerje med dejstvi, dokazi, mnenji, prisotnost predsodkov, stereotipov).				
7. Zna citirati vire.				

Legenda:

Z rdečo barvo so označeni kriteriji za nižjo zahtevnost znanja.

Z modro barvo so označeni kriteriji za srednjo zahtevnost znanja.

Z zeleno barvo so označeni kriteriji za višjo zahtevnost znanja.

Primer kriterijev uspešnosti spremljanja večšine dela z zgodovinskimi viri.

Pričakovani dosežki/rezultati, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, konceptov:				Utemeljitev, pojasnilo, komentar ⇒ načrt učenja za naprej
Navedem ukrepe, s katerimi je vlada v času Bachovega absolutizma spodbujala gospodarstvo.				
Pojasnim, kako je izgradnja proge Dunaj–Trst vplivala na razvoj teh dveh mest.				
Razložim vzroke za krizo 1857 in pojasnim, zakaj poskusi reševanja sprva niso bili uspešni.				
Opišem značilnosti gospodarskega »booma« 1867.				
Pojasnim, zakaj je 1873. leta prišlo do zloma dunajske borze, in sklepam o posledicah zloma za slovensko gospodarstvo ter zapišem ugotovitve.				
Navedem najpomembnejše gospodarske obrate, ki so delovali v slovenskem prostoru konec 19. stoletja, in jih vpišem v tabelo.				

Pričakovani dosežki/rezultati, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, konceptov:				Utemeljitev, pojasnilo, komentar ⇒ načrt učenja za naprej
S pomočjo tabel v učbeniku ugotovim in opišem, kako se je spreminjala struktura zaposlenih konec 19. stoletja.				
S pomočjo vira opišem značilnosti življenja delavcev v drugi polovici 19. stoletja.				
Preiščem značilnosti delovanja in pomena Ljubljanske kreditne banke ali pa vpliva gospodarskega razvoja na spremenjeno strukturo prebivalstva ter interpretiram in zapišem ugotovitve.				

Pričakovani dosežki/rezultati, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin:				Utemeljitev, pojasnilo, komentar ⇒ načrt učenja za naprej
Analiziram karte o gospodarskem in družbenem razvoju slovenskega prostora v 19. stoletju in predstavim opažanja.				
Ključne dogodke in pojave glede gospodarskega in družbenega razvoja slovenskega prostora v drugi polovici 19. stoletja umestim na časovni trak.				
Znam izbrati informacije in dokaze iz različnih besedil, slikovnega in fotografskega gradiva, statističnih podatkov, zemljevidov, spletnih virov ter oblikovati odgovore, mnenja in interpretacije na vprašanja z delovnega lista.				
S pomočjo literature in uporabe IKT poiščem podatke in na njihovem temelju napišem krajši sestavek na temo pomena ustanovitve Ljubljanske kreditne banke za gospodarski razvoj in povezanost slovenskega ozemlja ali pa na temo, kako je gospodarski razvoj vplival na spremenjeno strukturo prebivalstva. Svoja stališča podprem z argumenti (argumenti vsebujejo dokaze in primere iz virov).				
Izkažem digitalne spretnosti uporabe IKT: delo v forumu spletne učilnice ter vodenje eListovnika.				

Príčkakovaní dosežki/rezultati na področju razvijanja odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč:				Utemeljitev, pojasnilo, komentar ⇒ načrt učenja za naprej
Ob konkretnih primerih (razvoj gospodarstva, družbene strukture) izkažem zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanjost slovenskega naroda.				
Izkažem pozitiven odnos do ohranjanja kulturne in tehniške dediščine, ki je nastala v drugi polovici 19. stoletja na Slovenskem.				

Primeri semaforjev za formativno spremljanje in samovrednotenje znanja v tretjem letniku gimnazije za učni sklop Gospodarski in družbeni razvoj na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja.¹⁸ Izkušnje učiteljev iz projektov EUfolio, ATS 2020 in Formativno spremljanje/preverjanje kažejo na dobro sprejetost semaforjev za spremljanje in vrednotenje učenja in znanja zgodovine v osnovni šoli in gimnaziji.

3. Načrtovanje strategij učenja

Učenec/učenka si postavlja vprašanja:

- Kako bom dosegel/-la zastavljene cilje (skupne in osebne)? Ali poznam učinkovite strategije učenja (bralne učne strategije) – če jih ne, kdo mi lahko pomaga (pomaga mi lahko učitelj predmeta, šolska svetovalna delavka, sošolec/sošolka)?
- Koliko časa rabim za učenje, izpolnjevanje nalog, za izdelavo izdelka, za pisanje zgodovinskega eseja, referata, poročila ipd.?
- Ali imam na razpolago vse vire in literaturo (učbeniki, delovni zvezki, zgodovinski atlas, dodatna literatura, spletni viri ipd.)?

4. Zbiranje dokazov

- Učenec/učenka si postavlja vprašanja: Kako bom dokazal/-a, da sem cilj dosegel/-la (skupni in osebni cilj)?
- Pojasnilo: npr. izpolnil/-a bom naloge na delovnem listu, napisal/-a domačo nalogo, izdelal/-a izdelek, sodeloval/-a v razredni debati, v forumu v spletni učilnici ali v eListovniku, odgovoril/-a na vsa vprašanja v pisnih preizkusih, napisal/-a zgodovinski esej ipd. Učenec/učenka lahko piše dnevnik učenja ter o njem poroča, lahko uporabi tehniko zadnja minuta – zapiše koristna, smiselna, malo verjetna spoznanja med obravnavo sklopa in na koncu. Lahko uporabi tehniko dvigovanje palcev – če zna, dvigne palec, če ne zna, ga spusti ipd.
- Svoje znanje ali izdelek bom primerjal/-a s kriteriji uspešnosti na obrazcu za preverjanje in ocenjevanje znanja ali izdelka.

5. (Samo)evalvacija

- Učenec/učenka si postavlja vprašanja: Kaj sem se naučil/-a? Kako učinkovit/-a sem bil/-a? Kaj sem spoznal/-a o svojem učenju, kako načrtovati učenje za naprej?
- Pojasnilo:
 - Učenec lahko sam preveri svoje **znanje** s pomočjo kriterijev na kontrolni listi ali kriterijev na obrazcu z opisniki v obliki rubrik ali s semaforjem ipd.

¹⁸ Gradivo za izobraževanje dijakov na daljavo s portala Jazon na povezavi <http://zgodovina-jazon.splet.arnes.si/slovensko-nacionalno-oblikovanje/> (dostop: 12. 4. 2017).

- Kakovost **učenja in/ali znanja** ovrednoti z izpolnitvijo vprašalnika za refleksijo:
 - Pri refleksiji se vpraša po znanju (kaj sem se naučil/-a) kot tudi po strategijah (ali je izbrana bralna učna strategija učinkovita, ali moram izbrati drugo, ki bolj ustreza mojemu učnemu stilu, kako načrtovati učenje v prihodnje ipd.).
 - Lahko uporabimo tehniko dve zvezdi ena želja – učenci ocenijo sošolca tako, da zapišejo 2 pozitivni ugotovitvi in predlagajo 1 izboljšavo.

discover SENSORS
Supporting inquiry based teaching and learning

REFLEKSIJA

Pogled naprej >>

To me je navdihnilo, da sem pogledal ...

Da bi postal boljši v tem, moram ...

Za izboljšanje razumevanja tega, bom ...

To moram razumeti, ker ...

Če bi to še enkrat naredil, bi spremenil ...

Dokončanje tega dela mi bo pomagalo ...

Z izkušnjo te napake bom spremenil ...

V prihodnosti bom poskrbel ...

Ena stvar, ki bi jo spremenil, če bi to počel še enkrat, je ...

Da bi pri tem postal boljši, moram ...

To je pomembno vedeti, ker ...

To moram vaditi, da ...

Ena stvar, ki bi se je rad bolje naučil je ...

Bolj trdo bom delal na ...

V prihodnosti bi pomagalo ...

Za dokončanje tega poglavja, moram ...

Mislim, da so bili moji rezultati dobri, ker ...

Da bi to razumel, moram ...

Sprašujem se ...

Naslednjič bom upošteval več spremenljivk kot so ...

Rad bi izvedel zakaj se je zgodilo ..., ker bi rad ...

www.discoverensors.ie
Prevedla Leonida Novak in Radovan Krajnc

- Izstopni listek (dve stvari, ki sem se jih naučil/-a; vprašanje, ki se mi poraja).
- Tabela plus, minus, zanimivo (kaj je dobro, kaj je treba izboljšati, kaj je zanimivo).
- Bralna učna strategija VŽN (V – Kaj že vem?, Ž – Kaj želim izvedeti?, **Kaj sem se naučil/-a?**).
- Sošolci lahko pripravijo delovni list za druge sošolce (priprava, izvedba, povratna informacija).
- Refleksijo učenja lahko dijaki pišejo v obliki *bloga*.
- Refleksija Pogled naprej s pomočjo nedokončanih stavkov (dijaki v refleksiji dokončajo stavke).

SKLEP

Mednarodne raziskave so pokazale, da postane učenje vidno, ko učitelj pri sebi razjasni namene poučevanja (kaj poučevati, zakaj in kako), predvsem pa z učenci razjasni namene učenja (kaj se učiti, zakaj in kako). Jasni nameni učenja izboljšajo kakovost učenja in učnih dosežkov učencev. Pomembno vlogo pri zapolnjevanju vrzeli med procesom poučevanja in procesom učenja pa ima formativno spremljanje, ki omogoča z osmišljanjem in načrtovanjem osebnih ciljev učencev glede na skupne cilje obravnavanih učnih/tematskih sklopov pri zgodovini, z oblikovanjem in sooblikovanjem kriterijev uspeha, ki izhajajo iz skupnih in osebnih učnih ciljev, z načrtovanjem strategij uspešnega učenja ter zbiranjem dokazov o učenju in (samo)evalvacijo na temelju temeljite in kakovostne povratne informacije učencem o uspešnosti učenja in kakovosti znanja izboljševanje strategij učenja zgodovine in poglobljeno in trajno znanje zgodovine. Izkušnje učiteljev v projektih EUfolio (2013–2015), ATS 2020 (2015–2018) in Formativno spremljanje/preverjanje (2015–2017) so pokazale, da večletno kontinuirano formativno spremljanje in vrednotenje znanja zgodovine izboljša strategije učenja in poučevanja zgodovine, poveča kakovost znanja zgodovine in predvsem vpliva na večjo odgovornost učencev za lastno učenje in znanje.

IZBOR VIROV IN LITERATURE

Black, Paul (2010). Vrednost povratne informacije v formativnem spremljanju in težave pri njenem uvajanju v dialog. V: Didaktika ocenjevanja znanja. Zbornik 3. mednarodnega posveta marca 2009 v Celju. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 94–95.

Brodnik, Vilma (2014). Sprotno (formativno) spremljanje znanja pri pouku zgodovine. V: Vzgoja in izobraževanje, št. 5-6, str. 32–42.

Brodnik, Vilma (2015). Sprotno (formativno) spremljanje znanja. V: Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi. Zgodovina. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 65–140.

Gradiva projektov Zavoda RS za šolstvo EUfolio (2013–2015), Assessment for learning (2013–2014), Assessment of transversal skills 2020 (2015–2018) in Formativno spremljanje/preverjanje (2015–2017).

Gradivo za izobraževanje dijakov na daljavo s portala Jazon na povezavi <http://zgodovina-jazon.splet.arnes.si/slovensko-nacionalno-oblikovanje/> (dostop: 12. 4. 2017).

Hattie, John (2012). Visible learning for teachers. New York&London: Routledge.

Informacije o vidnem učenju so tudi na povezavi <http://visible-learning.org/> (dostop: 12. 4. 2017).

Marsh, J. Colin (2008). Pomen poznavanja ocenjevanja za poučevanje. V: Didaktika ocenjevanja znanja. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 32–40.

O povratni informaciji na povezavi <http://www.retorika-zidar.si/kaj-ponujamo/naucimo-se-prakticnih-vescin/komuniciranje-na-delovnem-mestu/medosebno-komuniciranje-na-delovnem-mestu/kako-povedati-kritiko-prvi-del/> (dostop: 24. 10. 2016).

Pečjak, Sonja, Gradišar, Ana (2015). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Sentočnik, Sonja (2012). Spremenjeni poudarki pri praksi preverjanja in ocenjevanja – primer avtentičnih preizkusov. V: Ugotavljanje kompleksnih dosežkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 69–70.

William, Dylan (2013). Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V: O naravi učenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 123–197.

